

28. 11. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podstatný omyl, který (ne)způsobuje neplatnost smlouvy

Občanský zákoník zakotvuje pravidlo, že jednání v omylu o rozhodující skutečnosti, pakliže byl omyl vyvolán druhou stranou, je neplatné[1]. Obdobné ustanovení obsahoval také občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013[2]. V praxi to znamená, že připisuje-li např. kupující kupované věci jiné vlastnosti, než které doopravdy má, dopouští se tak omylu a přijde-li na to, může se za určitých okolností dovolat[3] neplatnosti kupní smlouvy a požadovat zpět kupní cenu. To dává na jednu stranu „zmýlené“ smluvní straně možnost vyvázat se ze smlouvy, kterou vlastně ve finále uzavřít nechtěla, na druhou stranu tím za určitých případů může vznikat právní nejistota pro druhou smluvní stranu. Tomu, který omyl má schopnost vyvolat neplatnost právního jednání a který nikoliv, se podrobně věnovala také judikatura. Článek se bude podrobněji zabývat zejména omluvitelností omylu.

Z pohledu platnosti právního jednání lze rozlišit mimo jiné omyl omluvitelný nebo neomluvitelný, podstatný nebo nepodstatný.

Podstatný omyl je omyl o rozhodující skutečnosti. Tedy takový omyl, že pokud by jednající strana nebyla uvedena v omyl, jednání by vůbec neučinila nebo by jej učinila jiným způsobem. Zda jde o omyl podstatný či nepodstatný je třeba posuzovat vždy s ohledem ke konkrétním okolnostem. Právě podstatný omyl je omylem o rozhodující skutečnosti, který může způsobit neplatnost právního jednání[4]. Byť se o omluvitelnosti či neomluvitelnosti omylu v zákoně přímo nemluví, judikatura dovodila, že pro posouzení platnosti a neplatnosti právního jednání v souvislosti s omylem je zásadní také to, zda šlo o omyl omluvitelný či neomluvitelný.

Omluvitelný omyl je omyl v takové skutečnosti, kterou si zmýlená strana nemohla objektivně ověřit a důvodně podlehla mylnému dojmu. Naopak o neomluvitelný omyl půjde v případě, kdy si taková strana mohla skutečnosti, ve kterých se mýlí, zjistit, ověřit nebo se s nimi jinak seznámit a přesto tak neučinila. Omluvitelný omyl negativně definoval Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002, takto:

„O omluvitelný omyl, kterým je pravidelně omyl jednající osoby týkající se skutkových okolností (error facti), pak nepochybně nejde, byl-li omyl jednající osoby zaviněn její nedbalostí při využití možnosti ověřit si skutečnosti rozhodné pro uskutečnění zamýšleného právního úkonu. Tj. jinak řečeno, o omyl, který lze omluvit, nepůjde tehdy, měla-li jednající, a omylu se pak dovolávající osoba, možnost se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností pro uskutečnění právního úkonu rozhodujících. Nelze totiž akceptovat možnost, že by se bylo lze účinně dovolat neplatnosti pro omyl podle ustanovení § 49a o. z. za situace, kdy by omylu se dovolávající osoba

zanedbala pro ni ve věci objektivně existující možnost přesvědčit se o pravém stavu věci, a bez příčiny se ve svém úsudku nechala mylně ovlivnit případnými dojmy, náznaky řešení, resp. hypotézami o vlastnostech předmětu zamýšleného právního úkonu.“

Na shora uvedený rozsudek pak navázal Nejvyšší soud ve svém dalším rozhodnutí ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1560/2006, ve kterém výslovně uvedl:

„Žalovaná měla možnost (při pečlivém přístupu) připravit se na jednání dne 17. 4. 2002 a opatřit si údaje rozhodující pro uzavření dohody o narovnání. Jestliže tak neučinila, nemůže se úspěšně dovolávat neplatnosti uzavřené dohody, neboť ji neuzavřela v omluvitelném omylu.“

V dalším případě Nejvyšší soud explicitně vyslovil závěr, že ani nepravdivé prohlášení (vyvolané nedbalostí) nemusí v případě absence obvyklé míry opatrnosti vést k neplatnosti smlouvy z důvodu podstatného omylu jednajícího (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007:

„Postupník, jenž si před podpisem postupní smlouvy, jejímž předmětem bylo úplatné postoupení pohledávky vůči dlužníku, který je v konkursu, neověřil skutečnost, že postupovaná pohledávka byla přihlášená v konkursu vedeném na majetek dlužníka a že účinky přihlášení pohledávky nadále trvají, alespoň tím, že u postupitele nahlédl do kopie přihlášky postupované pohledávky v konkursu anebo tím, že si od něj vyžádal listinu dokládající stav přihlášené pohledávky v konkursu vedeném na majetek dlužníka (např. výpis z upraveného seznamu přihlášených pohledávek ve smyslu § 21 odst. 3 ZKV), se nemůže účinně dovolat relativní neplatnosti postupní smlouvy podle § 49 věty první obč. zák. jen proto, že postupitel v něm vyvolal skutkový omyl o stavu postupované pohledávky (z nějž sám v důsledku nedbalé správy svých pohledávek vycházel) prohlášením, že pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka přihlásil a že správce konkursní podstaty takto přihlášenou pohledávku přezkoumal a uznal.“

V souvislosti s omluvitelným a neomluvitelným omylem souvisí také to, zda jde o omyl právní. Právní omyl spočívá v neznalosti anebo v neúplné znalosti obecně závazných právních předpisů a z toho vyplývajícího nesprávného posouzení právních důsledků právních skutečností. Takový ve většině případů bude omylem neomluvitelným v souladu se zásadou „neznalost zákona neomlouvá“. Judikatura již však opakovaně potvrdila, že lze výjimečně i omyl právní považovat za omluvitelný, zejména, týká-li se objektivně nejasného znění určitého ustanovení. V případě, kdy však půjde o jasně formulovaná ustanovení občanského zákoníku, účinná v době, kdy k právnímu jednání došlo, nelze na omluvitelnost omylu usuzovat[5].

S ohledem na citované závěry Nejvyššího soudu je třeba účastníkům smluvních vztahů doporučit, aby skutečnosti, které jsou pro ně významné, vždy před uskutečněním právního jednání pečlivě prověřili a nespolehali pouze na případné prohlášení druhé smluvní strany, tak, aby byla naplněna podmínka obvyklé péče. Nejen, že by dovolání se neplatnosti jejich jednání pro omyl nemuselo být v důsledku absence jejich opatrnosti úspěšné, ale díky takovému prověření se mohou nepříjemnostem spojeným s uplatněním neplatnosti a vzájemným vracením plnění úplně vyhnout, když k jednání v omylu vůbec nedojde.

Mgr. Simona Votřelová

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
Fax: +420 466 310 691
gsm: +420 724 794 986
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

[1] § 583 a následující zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[2] § 49a zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník

[3] Byl-li však omyl způsoben druhou smluvní stranou lstí, je takové jednání neplatné od počátku, aniž by se druhá strana musela jeho neplatnosti dovolávat.

[4] I nepodstatný omyl (dle občanského zákoníku „omyl týkající se vedlejší skutečnosti“) má pro původce omylu negativní účinky, jejich rozbor by však již šel nad rámec tématu tohoto článku

[5] např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2050/2011

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)